

Rozwój mowy dziecka w wieku przedszkolnym.

Rozwój mowy dziecka w wieku przedszkolnym jest bardzo intensywny i trwa do 6-7 roku życia. W okresie późniejszym jest ona jedynie coraz bardziej wzbogacana, szlifowana i doskonalona. Fundamentem zaś i podłożem są pierwsze cztery lata życia. W związku z tym właśnie, na tym etapie najczęściej koncentruje się uwaga logopedów zajmujących się mową dzieci. Mowa stanowi najbardziej efektywny sposób komunikowania się z innymi ludźmi i ma ogromne znaczenie dla dalszego rozwoju dziecka oraz dla jego psychicznego i społecznego przystosowania. Mowa dziecka, kształtuje się przez wiele lat- od pierwszego krzyku noworodka aż do 7-go roku życia, kiedy to proces ten powinien dobiegać końca. Wyróżnia się kilka etapów rozwoju mowy :

1. Okres melodii – wyrażanie emocji za pomocą głużenia, pojawia się samoistnie u zdrowego dziecka od 2 do 4 miesiąca życia, należy zauważyć, że nawet dzieci głuche przechodzą ten etap. Po etapie głużenia pojawia się gaworzenie, czyli świadome powtarzanie dźwięków. U dzieci głuchych nie występuje.

2. Okres wyrazu-przypada na 1- 2 rok życia, całą wypowiedź dziecka reprezentują wyrazy- sygnały. Odnoszą się one do najważniejszego momentu danej , przeżywanej przez dziecko sytuacji.

3. Okres zdania- obejmuje wiek 2- 3 lat, w tym okresie wyłaniają się poszczególne kategorie gramatyczne, gwałtownie wzbogaca się słownik dziecka. Prawidłowo rozwinięty 3- latek powinien w sposób czynny używać ok. 1000- 1500 słów, a rozumieć ich znaczenie w większej części. Większość dzieci w wieku 3 lat potrafi już budować zdania rozwinięte składające się z podmiotu, orzeczenia, dopełnienia np. Mama kupiła sok. Ponadto dzieci zaczynają budować różne rodzaje zdań złożonych np. Ala siedzi i pisze.

4. Okres swoistej wymowy dziecięcej- jest to ostatni okres rozwoju mowy dziecka. W tym czasie mowa stale rozwija się i wzbogaca nie tylko ilościowo, tzn. nie tylko zwiększa się zakres słownika, ale i jakościowo. Dziecko uczy się już coraz częściej języka w poprawnych formach gramatycznych. W okresie przedszkolnym obserwuje się szybki wzrost używanych przez dzieci słów (już nigdy w okresie późniejszym rozwój nie będzie tak dynamiczny). Na początku pobytu w przedszkolu (zakładając start od grupy trzylatków) maluch zna przeciętnie ok. 1000- 1500 słów, a pod koniec tego okresu rozwojowego zasób znanych słów sięga 3000- 4000 tysięcy. Do piątego roku życia dziecko przyswaja sobie na ogół wszystkie formy, a w 6- 7 roku potrafi używać prawie każdej formy zdania. W sposób praktyczny wygląda to tak: dziecko przychodzące po raz pierwszy do placówki i mające 3 lata rozumie większość z tego, co do niego mówimy, jeśli treść naszych wypowiedzi nie wykracza poza zakres jego wcześniejszych doświadczeń. Tworzy zdania niezbyt spójne pod względem gramatycznym (np. dam piesu, nie lubię zupów itp.). Zadaje wiele pytań, chociaż niezbyt jasno sprecyzowanych. Dziecko ma prawo przestawiać głoski w wyrazach oraz opuszczać. Zniekształcenia struktur wyrazów w tej grupie wiekowej są zupełnie normalne. 4- letni przedszkolak zaczyna rozumieć polecenia zawierające wyrażenia przyimkowe typu: na, pod, w, przed, za, obok. Potrafi mówić już nie tylko o tym, co się dzieje tu i teraz, ale również o tym, co się działo wcześniej i co się wydarzy w przyszłości. Tworzy neologizmy np. pan roweruje, mama nożuje chleb itp. Wymowa 4- latka staje się coraz bardziej dokładna, usprawniają się narządy artykulacyjne. Dziecko 5- letnie w swoich wypowiedziach, które są już wielozdaniowe, uwzględnia zależności przyczynowo- skutkowe oraz kolejność wydarzeń. Doskonali się wymowa. Tak naprawdę do 6- tego roku życia wymowa powinna być już ustalona, ale w dalszym ciągu trwa proces rozbudowywania się języka. Oczywiście rozwój

mowy nie u wszystkich dzieci przebiega jednakowo: u jednych szybciej, i te dzieci zaczynają mówić wcześniej, u innych zaś wolniej, co przejawia się późniejszym pojawieniu się pierwszych słów i wolniejszym przyswajaniu sobie wymowy niektórych głosek.

Na stopień rozwoju mowy wpływają różne czynniki np.; wpływ środowiska, rodzice i ich zaangażowanie w rozwój mowy dziecka, oraz psychofizyczny rozwój przedszkolaka. Należy jednak w sposób świadomy obserwować swoje dziecko. Opóźnienia w pojawianiu się poszczególnych stadiów rozwoju mowy nie powinny przekraczać 6 miesięcy. Jeśli mamy jakieś wątpliwości – zawsze możemy skonsultować się z nauczycielem lub logopedą. Należy pamiętać, że im wcześniej wykryta wada - tym krótsza terapia! Uważa się, że najważniejszymi „terapeutami” są rodzice. Ich mowa kierowana do dziecka jest wzorcem do naśladowania. Im więcej mówimy i rozmawiamy z dzieckiem, tym jego zasób słownictwa jest większy. Prowokując rozmowę z dzieckiem, zadając mu różnego rodzaju pytania stymulujemy jego mowę, a tym samym sprawiamy, że jakość komunikowania się z otaczającym go światem jest na wyższym poziomie. Prawidłowy rozwój mowy dziecka stanowi podstawę kształtowania się jego osobowości. Poziom rozwoju mowy dziecka świadczy o jego aktywności intelektualnej. Dziecko, które nieprawidłowo wymawia wyrazy, źle artykułuje głoski, nie zawsze jest zrozumiałe. Ma kłopoty w kontaktach z rówieśnikami, a także trudności w czasie nauki pisania i czytania (np. pisze tak jak mówi, pomijając prawidłową budowę wyrazu, a później zdania). Błędna wymowa pogarsza samopoczucie, powoduje nieśmiałość (kształtowanie i rozwój mowy mają ścisły związek z rozwojem społecznym). Częste kontakty werbalne dziecka z otoczeniem przyśpieszają ten rozwój, doskonaląc wymowę i bogacąc słownictwo. Dziecko rozwija mowę intensywnie wówczas, gdy ją

ćwiczy w toku naturalnej, swobodnej rozmowy, w której partnerem jest dorosły.

Najczęstsze zaburzenia mowy to:

-nieprawidłowe wymawianie głosek (dyslalia), - opóźniony rozwój mowy (słownik dziecka znajduje się poniżej normy przewidzianej dla jego wieku),

-jąkanie (zaburzenie płynności mowy), - zaburzenia spowodowane uszkodzeniem słuchu,

-nosowanie,

-oligofazja (spowodowana upośledzeniem umysłowym).

Pod koniec wieku przedszkolnego od każdego dziecka oczekuje się poprawnej wymowy wszystkich dźwięków oraz swobody w posługiwaniu się mową. Pamiętać należy, że to właśnie w tym czasie występują u dzieci zaburzenia mowy. Dlatego też, powinno się jak najwcześniej rozpocząć usprawnianie mowy oraz korygowanie ewentualnych zaburzeń. Zarówno rodzice, jak i nauczyciele przedszkola mogą udzielić dziecku pomocy prowadząc łatwe atrakcyjne ćwiczenia i zabawy, usprawniające narządy artykulacyjne oraz rozwijające intelekt dziecka. Wyrozumiałość, wczucie się w sytuację dziecka, cierpliwe słuchanie wypowiedzi (bez dopowiadania i kończenia za dziecko zdań), atmosfera zrozumienia i życzliwość to czynniki sprzyjające prawidłowemu rozwojowi mowy.

Rodzice, jak i nauczyciele przedszkola codziennie prowadzą „terapię” mowy dziecka poprzez rozmowę. Rozmawiamy, zadawajmy pytania, słuchajmy – to pozytywnie stymuluje rozwój mowy każdego dziecka.

Bibliografia: Belejko A. , Logopeda radzi: Jak usuwać wady mowy, Wydawnictwa Logopedyczne, Białystok 1998. Grabias S., Mowa i jej zaburzenia, „Logopedia” 2000, nr 28. Kaczmarek L., Nasze dziecko uczy się mowy, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1996. Sołtys-Chmielowicz A., Zaburzenia artykulacji. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Impuls. Kraków 2008. Styczek I., Logopedia, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980. Kwiatowska M.: Podstawy pedagogiki przedszkolnej, 1985.